

Innstilling til Fritt Ord-prisen for 2015

Komiteen har bestått av Kerstin Bornholdt, Runar Jordåen og Astrid Wale. Det kom inn i alt sju søknader og komiteen har hatt en både krevende og interessant oppgave med å vurdere de innsendte søknadene. Komiteen har enstemmig samlet seg om én verdig kandidat: Morten Aanestad. Oppgaven har tittelen ”Andre verdenskrig på museum. En analyse av fire norske museers krigshistoriske utstillinger” og ble levert som masteroppgave i historiedidaktikk ved Universitetet i Stavanger våren 2014.

Oppgaven setter søkelyset på hvordan krigshistorie blir formidlet ved fire ulike museer i Norge. (Norges Hjemmefrontmuseum, Arquebus, Rogaland Krigshistoriske Museum og Dalane Folkemuseum.) Hvordan presenterer fire norske museer historien om andre verdenskrig, og hvilken historiebruk synes å farge deres fortellinger?

I sitt svar på disse spørsmålene har Aanestad levert en perspektivrik analyse av utstillingene på disse fire museene. På en svært god måte tar han i bruk teorier om historiebruk, minne og fortellinger, og han behandler erindringspolitikk og museenes samfunnsrolle på en spennende og analytisk måte. Gjennom utviklingen av et såkalt historiebruksdiagram som analyseverktøy har Aanestad også bidratt til metodisk utvikling. Det er en gjennomgående sterk oppgave, med samsvar mellom problemstilling, teori og metodikk.

I et kapittel kalt ”Historien om krig – krigen om historie” drøftes noen av de forhold som gjør seg gjeldende når krigshistorien skrives, og det legges fram eksempler på hvordan museers omgang med krigshistorie kan skape debatt og kontrovers. På en relevant måte trekker kandidaten inn enkelte krigshendelser og krigsmuseer utenfor Norges grenser, og åpner med dette opp for perspektiver som går utover de norske nasjonale krigsfortellingene.

Som verktøy for en historiebruksanalyse har Aanestad utviklet et såkalt historiebruksdiagram for å synliggjøre hvordan de ulike museene har prioritert og nedprioritert forskjellige elementer fra krigshistorien. Verktøyet gjør det mulig å presentere museenes fortellingsgrupper og minneseleksjonen på en visuell og oppklarende måte. En fortelling kan fortelles med en rekke ulike perspektiv og ideologier i grunn, og fortellerstemmen farger formidlingen i stor grad. I den videre analysen av de respektive utstillingenes dominerende fortellingsgrupper, tas utgangspunkt i begrepene fortellingstype, fortellingsform og perspektiv.

Den gjennomførte analysen synliggjør relativt ensformige tendenser i museenes formidling av annen verdenskrig. Det kan konstateres at fortellingsgruppene som formidles i museene, er svært like hverandre. Fortellingsgruppene som går igjen er 9. april, hverdagsliv, motstand og frigjøring. Fortellingene fortelles i høyeste grad fra seierherrens perspektiv. Aanestad avslutter analysen med en påstand og en bønn:

”Besøkende som trer inn dørene på de fire museene som er del av denne analysen, vil bare i liten grad ha mulighet til å øke sin forståelse for hvordan det er for mennesket å være i et land som er involvert i krig, og utstillingene stiller ingen spørsmål til vedtatte sannheter, og inviterer heller ikke til diskusjon rundt alternative synspunkter. Samfunnet trenger et krigshistorisk museum som forteller nye og annerledes fortellinger fra nye og flere perspektiver. Norge trenger flere krigshistoriske utstillinger som forteller menneskenes fortellinger. Det er behov for museer som bidrar til forståelse, bevissthet og empati for mennesker som selv lever i en konfliktfylt hverdag, mens vi ser gullrekka på fredagskvelden.”

Oppgaven gir oss både ny og nyttig innsikt: Selv om norsk okkupasjonshistorie har gått gjennom ei kritisk fase henger den gamle vinnerhistoria igjen i de fleste utstillingene, noe Aanestad får tydelig fram. Det er befriende med den tydelige normative konklusjonen på slutten; han viser med denne vilje til å trekke konsekvenser av sine funn, og ønsker tydeligvis at funnene skal få følger for framtidige utstillinger.

Vinneren skriver godt og engasjerende, og har levert en godt motivert søknad for å formidle resultatene fra oppgaven gjennom flere artikler med avgrensa tema. Tildelingen av Fritt Ord-prisen til Aanestad er uttrykk for at det å bidra til en kritisk diskusjon og refleksjon om hvordan andre verdenskrig formidles på museer er viktig, for museene selv og for den mer allmenne forståelse av vår krigshistorie.